

Режим на решението на въззивния съд, постановено в производството по отмяна на неприсъствено решение

Таня Градинарова

Procedure regime of the decision of the appellate court rendered within the proceedings for repeal of a judgment by default: With entry into force of the effective Civil Procedure Code (CPC) on 01.03.2008 a new institute has been introduced in the Bulgarian civil procedure legislation – the one of the judgment by default and the defense therein, which proves to be a challenge to both theory and practice concerning the effective CPC. The specifics of the judgment by default are reflected also by the specific ways for defense against such judgment. In the period after entry into force of the CPC the Bulgarian Supreme Court of Cassation ruled multiple decisions with regard to the new institutes and proceedings. The present report aims to create a discussion regarding some of the problems of procedure regime of the appellate court's decision rendered within the proceedings for repeal of a judgment by default, as well as to provide some suggestions de lege ferenda.

Key words: judgment by default; repeal of judgment by default; procedure on repeal of judgment by default; procedure regime of the decision.

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Достъпът до ефективна и справедлива правосъдна система е основно право, произтичащо от общите за държавите членки на Европейския съюз конституционни традиции, както и от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи. Правото на ефективни правни средства на защита и на справедлив съдебен процес е закрепено и в Хартата на основните права на Европейския съюз²⁹¹ (чл. 47). То придобива свое конкретно съдържание в право на всеки частноправен субект неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, с възможността той да бъде съветван, защитаван и представляван. Същевременно, съществена част на правото на справедлив процес, закрепено като основно право в чл. 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз е правото на изслушване и състезание между страните в производството²⁹².

2. Състезателното начало, равенството между страните и установяването на истината са конституционни принципи, систематизирани и изведени за първи път в действащия Граждански процесуален кодекс (ГПК) като основни начала на производството в неговата глава Втора на част Първа. Съчетаното прилагане на принципите в конкретното исково производство, предвид взаимното влияние и допълване между тях²⁹³, представлява предизвикателство за съдебната практика и теорията, която я изучава и анализира.

3. В периода след влизане в сила на действащия ГПК се натрупа богата съдебна практика на Върховния касационен съд, включително и тълкувателна и задължителна по чл. 290 от него²⁹⁴ по отношение на разпоредби, които въведоха нови моменти в уредените в кодекса производства. Тя се прилага в съчетание с тълкувател-

²⁹¹ ОВ С 326, 26/10/2012, с. 392.

²⁹² Раquel Аластруей Грасия, Влахов, Кр. Гражданско процесуално право, практическо помагало, Национален институт на правосъдието, София, 2007, с. 6.

²⁹³ Подробно Стамболиев, О., Принципи на гражданския процес, Правна мисъл, 2008 №1, с. 109

²⁹⁴ За понятието задължителна съдебна практика на ВКС в обхвата на разпоредбата на т.1 от чл. 280, ал.1 ГПК вж. т. 2 от Тълкувателно решение № 1 от 19.02.2010 г. по тълк.д.№ 1/2009 г. на Общото събрание на Гражданската и Търговска колегии на Върховния касационен съд.

ните актове на ВКС и на ВС, заварени при влизането в сила на ГПК²⁹⁵. Настоящият доклад има за цел да постави на дискусия и коментар проблема за процесуалния режим на решението на въззивния съд, постановено в производството по отмяна на неприсъствено решение (чл. 240, ал. 1²⁹⁶) за целите на преценка и анализ на гарантите на страните права на ефективни правни средства за защита и състезателност в производството.

ИЗЛОЖЕНИЕ

4. Правна уредба:

Защитата срещу порочно постановено в състезателно производство решение се осъществява чрез: 1) редовните способи на обжалване – въззивното (дъл Втори, глава 20 ГПК) и касационното (уредено в глава 22 ГПК); 2) двата извънinstancионни способа на отмяна на влязло в сила решение – общата отмяна (с предвидени в чл. 303 основания) и особената – отмяна по молба на трето лице (чл. 304). Извънредните способи за отмяна като основания, предпоставки и производство са уредени в глава 24 ГПК; 3) при нищожно решение защитата включва възможността за предявяване на нищожността по исков ред или чрез възражение (чл. 270, ал. 2).

За разлика от подробната регламентация на защитните средства срещу пороците на типичните решения²⁹⁷, на материята за специфичните правни способи за защита срещу постановено неприсъствено решение е посветена само лаконичната разпоредба на чл. 240 от ГПК. Доколкото неприсъственото решение може да страда от същите видове пороци както и типичното решение²⁹⁸, за отстраняването им са приложими предвидените в ГПК общи защитни средства, освен ако изрично не е уредено друго.

Съчетаното прилагане на общите и особени способи за защита срещу пороците на неприсъственото решение, както и процесуалният режим на актовете, които се постановяват в производствата за защита, представляват значими въпроси от „значение за точното прилагане на закона, както и за развитието на правото“, по смисъла на чл. 280, ал. 1, т.3²⁹⁹.

Неприсъственото решение е само първоинстанционно, постановява се при особени предпоставки, които по хипотеза изключват състезателно производство. Особеностите му се състоят в облекчената процедура на неговото постановяване, специфика на мотивирането му (чл. 239, ал. 2 от ГПК), както и в неговия режим на обжалваемо решение (чл. 239, ал. 4 от ГПК)³⁰⁰. Неприсъственото решение влиза в сила в момента на постановяването му (чл. 296, т.1). Заедно с това то проявява всички правни последици, присъщи на типичното решение – сила на пресъдено нещо, изпълнителна сила и конститутивно действие (последните две - в зависимост от неговия вид).

От това следва, че по тълкуването и прилагането на особените защитни средства срещу порочно неприсъствено решение, както и по взаимодействието им с об-

²⁹⁵ Съгласно т. 2 на ТР № 1/19.02.2010 г. по тълк.д. № 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК.

²⁹⁶ Текстове, които са посочени в този доклад, са от Гражданския процесуален кодекс, освен ако изрично не е цитиран друг закон.

²⁹⁷ За делението на решенията на типични и нетипични вж. Сталев, Ж., Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р., Българско гражданско процесуално право, девето преработено и допълнено издание, София, 2012, с. 334

²⁹⁸ Подробно вж. Сталев, Ж., в съавт., цит. курс, с. 678.

²⁹⁹ Тълкуване на това понятие вж. в т. 4 на ТР № 1/19.02.2010 г. по тълк.д. № 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК.

³⁰⁰ Някои автори поддържат, че необжалваемостта е предвидена, защото „решението не съдържа констатация относно съществуването на спорното право“, което не намирам за прецизно становище. Това обаче излиза извън предмета на този доклад, вж. за това становище Влахов, Кр., Актуални проблеми на новия Граждански процесуален кодекс, второ издание, София, 2012, с. 70.

щите способности, трудно може да бъде формирана задължителна практика на ВКС по чл. 290. До въззивно решение при наличие на предпоставки за постановяване на неприсъствено решение не може да се стигне поради неговата необжалваемост. Общото основание за допускане на касационно обжалване изисква произнасянето от въззивния съд по материалноправен или процесуален въпрос от значение за изхода на делото, който е включен в предмета на спора и е обусловил решаващата воля на въззивния съд, обективирана във въззивното решение³⁰¹. Тази предпоставка липсва при предвидения в чл. 240, ал. 1 защитен способ на отмяна на неприсъствено решение от въззивния съд. Съществуването на спора, отнесен пред него посредством молбата за отмяна, е установяване правото на отмяна на страната, срещу която е постановено неприсъствено решение, пораждащо се от специалните основания, уредени в разпоредбата на ал. 1.

Задължителна съдебна практика на ВКС по чл. 290 може да бъде формирана при исковата защита срещу неприсъствено решение (чл. 240, ал. 2), тъй като това производство като правило приключва с типично обжалваемо решение.

За целите на теоретично изследване и изводи по съответствието на процесуалния режим на решението на въззивния съд, постановено в производството по отмяна на неприсъствено решение (чл. 240, ал. 1), с гарантираните на страните права на ефективни правни средства за защита и състезателност в производството, нека да направим кратък историко-правен и сравнително-правен преглед на уредбата му, както и критичен анализ на съществуващата съдебна практика по прилагането му.

5. Кратък историко-правен и сравнително-правен преглед:

5.1. Уредбата на института на неприсъственото решение в чуждите законодателства, в които той е познат, включва неговата необжалваемост. Заедно с това те регламентират правото на засегнатата от него страна да иска отмяната му от съда, който го е постановил, чрез т.нар. отзив (*relief, opposition*). Германският граждански процесуален кодекс предвижда като средство за защита срещу неприсъствено решение възражението (оспорването) му пред постановилия го съд, което, ако е допустимо, по силата на изрична правна норма води до възобновяване на производството в същото процесуално положение, в което се е намирало преди постановяване на неприсъственото решение³⁰². Допустимото възражение (оспорване) пречатва силата на пресъдено нещо на неприсъственото решение, без да засяга принудителното изпълнение, предприето въз основа на него³⁰³. Като правило, облекчената процедура, по която се постановява неприсъственото решение, води и до облекчена възможност то да бъде атакувано чрез възражение (оспорване) пред постановилия го съд.³⁰⁴

5.2. Институтът на задочното решение, уреден в Закона за гражданското съдопроизводство, е заимствал правилата за него, предвидени в Руския устав на гражданското производство. Първоначално уредбата на този институт за задочното решение на мировия съдия³⁰⁵ е свързана с правото на отзив срещу него пред постановилия го съд³⁰⁶, което може да бъде упражнено в двуседмичен срок от деня на съобщаването на преписа от задочното решение. Ако отзивът бъде приет от мировия съд, задочното решение се счита за недействително и делото се връща в положението, което е имало преди задочното решение.

³⁰¹ Мотиви по т.1 от ТР № 1/19.02.2010 г. по тълк.д. № 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК.

³⁰² § 342 Zivilprozessordnung.

³⁰³ Baumbach, Lauterbach, Alberts, Hartmann, Zivilprozessordnung, Muenchen, 1996, S.1167 ff.

³⁰⁴ Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 15.Auflage, 1993, S.608.

³⁰⁵ Исковите, подсъдни на мировия съд, са предмет на уредба в чл. 15 ЗГС.

³⁰⁶ Абрашев, П., Гражданско съдопроизводство (лекции), том II, София, 1914 г., с. 458.

Със Закона за изменение на ЗГС от 1897 г. това защитно средство срещу задочните решения на мировия съд се отменя. Вместо него се въвежда молба за преглед срещу тях по касационен ред, по която компетентен е окръжният съд (чл. 707, т.5 ЗГС). Основанията за касиране на задочното решение се състоят в наличието на пречки от обективен характер за неявяването на страната, която тя следва да установи. Отмяната на отзива като защитно средство срещу задочно решение с измененията на ЗГС през 1897 г. е критикувана от процесуалистите³⁰⁷ със следните аргументи: 1) характерната особеност на задочното решение е отзивът им от същия съд; 2) при съчетаването на института на задочното решение и отзива им от съда, който го е постановил, се отива към общото правило да се решават процесите след изслушване и на противната страна, **като се избягва нарушението на правилото за двустепенно разглеждане на гражданските дела по същество**; 3) чрез отмяната на отзива ответникът се лишава от първа инстанция в производството, а може би и от единствена инстанция при дела с нисък материален интерес.

При реформата на ЗГС от 1930 г., когато той получава нова редакция и номерация, предпоставките за издаване на неприсъствено решение са уредени в чл. чл. 464-470 ЗГС. Режимът му е аналогичен на режима за атакуване на класическото присъствено решение. Това дава основание на теоретиците да твърдят, че ЗГС „не познава неприсъственото решение като особена категория”, тъй като решението, което се издава при неявяване на някоя от страните **се постановява по същия ред и подлежи на обжалване по същия ред, както и присъственото решение**. Това аргументира предложението на теоретиците за премахване на института като излишен при бъдеща законодателна реформа³⁰⁸.

ГПК от 1952 г. урежда неприсъственото производство, но не познава института на задочното решение. Пасивното поведение на ответника срещу иска и неучастие-то му в производството не може да доведе до т.нар. „неприсъствено решение”³⁰⁹.

Действащият ГПК³¹⁰ предоставя на страната две особени самостоятелни и взаимноизключващи се средства за защита. Това са молбата за отмяната му, уредена в чл. 240, ал. 1, по която е компетентен „въззивен съд”, и нарочният иск по ал. 2 от същата разпоредба. Преценена с оглед известните историко-правно и уредени сравнително-правни средства за защита, разпоредбата разкрива съществени различия, което с основание дава право на някои автори да характеризират защитата по действащия ГПК като „уникална”³¹¹.

6. Режим на решението на въззивния съд, постановено в производството за отмяна на неприсъствено решение по чл. 240:

6.1. Правото на отмяна на постановено неблагоприятно неприсъствено решение, уредено в чл. 240, ал. 1, възниква при наличието на фактическите състави в разпоредбата. Най-общо те са свързани с допуснати процесуални нарушения на постановилия го съд в подготвителния стадий на производството или с обективна невъзможност за страната да упражни ефективно правото си на защита в стадия по размяна на книгата или в открито съдебно заседание. Подаването на молба за отмяна цели да постигне ефекта на възобновяване на първоинстанционното произ-

³⁰⁷ Абрашев, П., цит. курс., с. 459.

³⁰⁸ Силяновски, Д., Гражданско съдопроизводство, т.II, Трето издание, София, 1948 г., стр. 80-83.

³⁰⁹ Сталев, Ж., Мингова, А., Попова, В., Иванова, Р., Българско гражданско процесуално право, Осмо допълнено и преработено издание, София, 2006 г., с. 226.

³¹⁰ Първоначалният законопроект, внесен от Министерския съвет, е предвиждал института на „оттегляне на неприсъственото решение” от постановилия го съд при доказване от страната, срещу която е постановено, непреодолими пречки за явяване в открито заседание (чл. 252). Това средство за защита е подобно на на отзива срещу задочното решение на мировия съд.

³¹¹ Иванова, Р., Пунев, Бл., Чернев, С., Коментар на новия Граждански процесуален кодекс, София, 2008 г., с.348.

водство по делото, което да започне от онова действие, което е било опорочено при първоначалното му разглеждане. Чрез възобновяването на производството при наличие на отменителните основания по чл. 240, ал. 1, т.1-3 се възстановява правото на защита на страната в състезателно първоинстанционно производство, за да бъде гарантирано правото ѝ на справедлив процес. Заедно с това, отмяна представлява конкретен израз на проявление на принципите за равенство и състезателност между страните.

6.2. Предмет на отменителното производство срещу неприсъствено решение е установяване на правото на отмяна на лишената от участие в първоинстанционното производство страна от въззивния съд. Производството пред него е състезателно³¹², като въззивният съд се произнася с решение само по въведеното с молбата основание за отмяна.

Решенията на въззивния съд по същество на отменителното производство могат да се проявят в следните две хипотези: 1) ако намери молбата за основателна, въззивният съд отменя неприсъственото решение и връща делото за ново разглеждане на първоинстанционния съд, като посочва процесуалното действие, от което то да започне. Правомощията му са контролно-отменителни и различни по характер от тези, с които той разполага като въззивен съд по същество на спора³¹³; 2) ако установи, че наведените от молителя основания не са налице, да остави молбата за отмяна по чл. 240, ал. 1 без уважение. Неприсъственото решение е влязло в сила с постановяването си (чл. 296, т.1), неговата правилност не е предмет на проверка в отменителното производство, поради което то не може да бъде потвърдено (по арг. за противното от чл. 271). В този случай сме изправени пред едностепенно решаване на делото по същество с неприсъствено решение, основано на принципа за „вероятната истина“.

В двете хипотези на решение на въззивния съд при защитното средство по чл. 240, ал. 1 стои проблемът относно възможността за контрол на неговата преценка по въведените от страната основания за отмяна на неприсъствено решение. Този проблем законодателят е оставил на тълкуване от практиката и на критичен анализ от теорията, поради липса на правна уредба.

7. Преобладаващата практиката на Върховния касационен съд приема, че решението на въззивния съд, постановено по чл. 240, ал. 1, и в двете си хипотези не подлежи на касационно обжалване³¹⁴. Аргументите за това могат да бъдат систематизирани в следното:

- Разликата между характера на производствата, подсъдни на въззивния съд – въззивно обжалване на типичните и нетипични присъствени решения и контролно-отменителното при иницииране на защитния способ по чл. 240, ал. 1³¹⁵;
- Различния предмет на производството по отмяна – влязло в сила неприсъствено решение, по който въззивният съд не прилага реда за разглеждане на делото пред въззивна инстанция³¹⁶;
- С решението за отмяна на неприсъствено решение продължава разглеждането на спора по същество, като не се прекратява производството по делото, поради което не е необходимо обжалване³¹⁷;

³¹² Опр. № 705/16.12.2009 г. по ч.гр.д.№ 644/2009 г. на ВКС, ГК, I г.о.

³¹³ Така и Иванова, Р., цит. коментар., с.349.

³¹⁴ Вж. становището на колегата Красимир Влахов, че „на общо основание решението на въззивния съд не подлежи на обжалване, тъй като същото е постановено в извънинстанционно производство за отмяна, а не е въззивно решение“ във: Влахов, Кр., цит. съч., с. 75.

³¹⁵ Реш. № 164/23.07.2013 г. по гр.д.№ 710/2012 г. на ВКС, I г.о., ГК; Опр. № 5 от 2.02.2011 г. на ВКС по т. д. № 573/2010 г., II т. о., ТК.; Опр. № 168/11.11.2010 г. по гр.д.№ 1965/2009 г.на ВКС, I г.о., ГК.

³¹⁶ Опр. № 23/15.01.2014 г. по гр.д.№ 6289/2013 г. на ВКС, IV г.о.; ГК; Опр. № 5 от 2.02.2011 г. на ВКС по т. д. № 573/2010 г., II т. о., ТК.

- Решението на въззивния съд по отмяната не е по характера си въззивно решение по смисъла на чл. 270-272 и на това основание то е изключено от обхвата на касационния контрол³¹⁸;

- Отмяната на неприсъственото решение не съставлява стадий от исковия процес, тъй като неприсъственото решение е необжалваемо и самостоятелната, макар и неизчерпателна уредба на правилата за тази отмяна, би довела до извод за близост по-скоро с производството по извънредната отмяна на влезли в сила решения по чл. 303 ГПК³¹⁹.

8. Макар и да отричат възможността за прилагане на касационното обжалване като способ за защита, в решенията си съставите на ВКС изрично признават липсата на уредба на изрична забрана за обжалването на решението на въззивния съд в отменителното производство³²⁰. Този довод дава повод на някои състави да приемат, макар и изолирано, допустимостта на касационното обжалване на решението на въззивния съд, с което е оставена без уважение молбата за отмяна на неприсъственото решение³²¹.

Необжалваемостта на неприсъственото решение и окончателният характер на решението на въззивния съд в производството по неговата отмяна практиката разпространява спрямо: решението за поправката на очевидна фактическа грешка на неприсъствено решение³²²; определението на въззивния съд за принудително събиране на държавна такса в производството по отмяна на неприсъствено решение (чл. 77)³²³; определението на първоинстанционния съд за изменение или допълнение на неприсъственото решение в частта му относно разноските³²⁴.

9. Изразените в теорията становища са за недопустимост на касационното обжалване като способ за защита срещу решението на въззивния съд, постановено в производството за отмяна на неприсъствено решение по чл. 240, ал. 1. Производството по отмяна по чл. 240, ал. 1 по своя предмет, характер и цел е сходно на отмяната по Глава 24 ГПК³²⁵. Тъй като в разпоредбата на чл. 307 не се съдържа възможност решението на ВКС по основателността на молбата за отмяна да подлежи на съдебен контрол, се приема, че актовете по същество на ВКС в производството по отмяна са окончателни³²⁶. По аналогия, това важи и за решението на въззивния съд в производството по отмяна на неприсъствено решение, поради приликите в характера на двете отменителни производства. Няма пречка обаче при наличие на основания по чл. 303, да бъде приложена общата отмяна като способ за защита срещу решението на въззивния съд в производството по чл. 240.

10. Проблемите в тази материя както в съдебната практика, така и в теорията, която я подлага на критичен анализ, се пораждат от непълнотата на законодателната уредба на отменителното производство по чл. 240, ал. 1 и правните последици на постановяваните в него актове. Споделям изцяло аргументите за различния характер на производството по отмяна на неприсъственото решение пред въззивния съд

³¹⁷ Опр. № 122 от 3.06.2011 г. на ВКС по т. д. № 457/2011 г., I т. о., ТК.

³¹⁸ Така Опр. № 23/15.01.2014 г. по гр.д.№ 6289/2013 г. на ВКС, IV г.о., ГК; Опр. № 148 от 11.04.2011 г. на ВКС по ч. гр. д. № 6/2011 г., I г. о., ГК; Опр. № 5 от 2.02.2011 г. на ВКС по т. д. № 573/2010 г., II т. о., ТК; Опр. № 9/08.02.2010 г. по т.д.№ 799/2009 г. на ВКС, I т.о., ТК.

³¹⁹ Опр. № 9 от 8.02.2010 г. на ВКС по т. д. № 799/2009 г., I т. о., ТК; Опр. № 7/12.01.2010 г. по гр.д.№ 1943/2009 г. на ВКС, IV г.о., ГК.

³²⁰ Опр. № 5/02.02.2011 г. по т.д.№ 573/2010 г. на ВКС, II т.о., ТК; Опр. № 9/08.02.2010 г. по т.д.№ 799/2009 г. на ВКС, I т.о., ТК.

³²¹ В този смисъл Опр. № 73 от 7.02.2011 г. на ВКС по ч. гр. д. № 1/2011 г., IV г. о., ГК.

³²² Реш. № 296/26.11.2013 г. по гр.д.№ 2214/2013 г. на ВКС, ГК, III г.о.;

³²³ Реш. № 913/18.11.2011 г. по ч.т.д.№ 770/2011 г. на ВКС, ТК, II т.о.;

³²⁴ Определение № 705/16.12.2009 г. по ч.гр.д.№ 644/2009 г. на ВКС, I г.о., ГК.

³²⁵ Сталев, Ж., цит. курс в съавт., София, 2012, с. 581.

³²⁶ Пак там; както и на с. 683-684.

и въззивното производство, различните правомощия в двете производства на компетентния съд. По аргумент от чл. 280, ал. 1, тези разлики водят до недопустимост на касационното обжалване спрямо постановените в отменителното производство решения.

Не намират своята опора доводите в практиката, с които се обосновава тяхната необжалваемост поради продължаване на производството по същество на спора след отмяна на неприсъственото решение. Известно е, че е допустимо касационно обжалване на т.нар. „контролни решения“ на въззивната инстанция, тъй като те са въззивни решения по същество³²⁷. Критерият дали съдебното решение подлежи на обжалване не се определя от последиците му относно бъдещото развитие на производството.

11. Съществува на спора в отменителното производство по чл. 240, ал. 1 пред въззивния съд се състои в произнасяне по предпоставките на правото на страната да отмени постановеното срещу нея неприсъствено решение, т.е. установяване и доказване на фактическия състав на релевираното с молбата за отмяна основание по т.1-3 от чл. 240, ал. 1. Да отречем правото на защита на страните срещу преценката на въззивния съд по тези предпоставки означава да ги подчиним на последиците на едностепенно решение „по същество на спора“, основано на принципа на вероятната истина. Това решение подлежи на контрол също само от една съдебна инстанция, която при това не е Върховният касационен съд³²⁸. Затова по мое мнение не можем да приложим изцяло по аналогия към режима на този акт правилата относно неатакуемостта на решението в производството по общата отмяна по чл. 303 пред ВКС.

Ако отречем право на защита срещу решението на въззивния съд в производството по чл. 240, ал. 1, гарантираната от чл. 9 ГПК равна възможност за защита на двете страни се нарушава. При отхвърляне на молбата за отмяна за страната, срещу която е постановено неприсъствено решение, **правото ѝ на защита се изчерпва с една единствена съдебна инстанция**. Спазването на законовия принцип за равенство на страните предполага възможност за упражняване на правата на защита на страните в рамките на установеното в ГПК за общия исков процес триинстанционно производство, с гарантиране на възможността за двуинстанционно разглеждане по същество на материалноправния спор. Ако е налице обратната хипотеза – за отмяна на неприсъственото решение, то засегнатата от тази отмяна **страна е лишена от право на защита срещу неправилната преценка на въззивния съд за наличие на основанията по чл. 240, ал. 1**. По мое мнение, възприетото становище за едноинстанционно разглеждане на производството по отмяна на неприсъствено решение влиза в разрез с гарантираното в европейските актове право на ефективни правни средства на защита и на справедлив съдебен процес.

Ограничаването възможността за касационно обжалване не е цел на реформата в гражданското съдопроизводство³²⁹. Основна функция на ВКС е да унифицира правоприлагането като съд по правото и да обезпечавя еднаквото прилагане на закона и развитието на правото. Тази функция няма как да бъде реализиран при прилагането на института на неприсъственото решение, ако приемем окончателността на решението на въззивния съд, постановено по реда на чл. 240, ал. 1, за правило. Ето защо, съм склонна да подкрепя изолираното становище в практиката за допускане на защитно средство за страните срещу решението на въззивния съд, постановено

³²⁷ Мингова, А., Въпроси на апелативното обжалване на граждански дела, София, 1996 г., с. 173; т. 3 на ТР № 1/17.07.2001 г. по гр.д.№ 1/2001 г. на ВКС, ОСГК, което запазва действието си.

³²⁸ Според възприетото в по-голямата част от цитираните по-горе съдебни актове на ВКС.

³²⁹ Вж. мотиви към законопроекта.

вено в производството за отмяна на неприсъствено решение, макар и поради други съображения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Критичният анализ на текстовете, посветени на режима на решението на въззивния съд, постановено в производството за отмяна на неприсъствено решение, и на практиката на ВКС по прилагането им, позволява да се направят следните изводи и предложения *de lege ferenda*:

Законодателната уредба на защитата срещу неприсъственото решение *de lege ferenda* трябва да съдържа подробни правила за производството по отмяна пред въззивния съд и режима на неговото решение, за да не се допуска противоречива съдебна практика по прилагането им. Националната правосъдна система е важен фактор за възстановяване на доверието на частноправните субекти в институциите, поради което е необходимо съдебните решения да бъдат предсказуеми и съобразени с положителноправната уредба.

Режимът на решението на въззивния съд по молбата за отмяна трябва да се уреди изрично. В случай, че поради контролно-отменителния характер на производството се приеме, че то няма да подлежи на касационно обжалване или отмяна, е необходимо да бъде приета изрична законова разпоредба в този смисъл.³³⁰

За да осигури унифициране на правоприлагането за института на неприсъственото решение и защитата срещу него, при спазване на правата на страните за ефективни правни средства за защита и справедлив процес, законодателят ни разполага със следните две възможности: 1) да запази като компетентен за молбата за отмяна на неприсъствено решение въззивния съд. При това е наложителна уредба на особено защитно средство срещу решението му в отменителното производство, по което да се осигури произнасяне от ВКС; 2) да отнесе молбата за отмяна на влязло в сила неприсъствено решение към компетентността на ВКС, като запази специфичния ѝ преклузивен срок и началният му момент. Това би довело до необходимост от кратко допълнение на разпоредбата на чл. 303, ал. 1, т. 5, но ще осигури правоприлагане и безпротиворечива съдебна практика по гарантиране правото на ефективна защита на страните, както и справедливо правораздаване.

ЛИТЕРАТУРА

1. Baumbach, Lauterbach, Alberts, Hartmann, Zivilprozessordnung, München, 1996.
2. Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 15. Auflage, 1993.
3. Абрашев, Петър, Гражданско съдопроизводство(лекции), том II, София, 1914 г.
4. Влахов, Красимир, Актуални проблеми на новия Граждански процесуален кодекс, второ издание, София, 2012.
5. Иванова, Ружа, Пунев, Благвест, Чернев, Силви, Коментар на новия Граждански процесуален кодекс, София, 2008 г.
6. Мингова, А., Въпроси на апелативното обжалване на граждански дела, София, 1996 г.

³³⁰ Каквото е изричното правило на § 6 от чл. 94 на Процедурния правилник на Съда на Европейските общности, според което по молбата за отмяна Съдът се произнася с решение, което не подлежи на отмяна. Аналогична е нормата на §6 от чл. 122 на Процедурния правилник на Общия съд (2010/C177/02). От тях можем да направим извод, че за да бъде изключена възможността за защита на страната срещу постановено решение, е необходима изрична законова разпоредба, а не „мълчание“ на законодателя и тълкуване от съдебната практика на това мълчание.

7. Раquel Аластруей Грасия, Влахов, Красимир, Гражданско процесуално право, практическо помагало, Национален институт на правосъдието, София, 2007.

8. Силяновски, Димитър, Гражданско съдопроизводство, том II, трето издание, София, 1948 г.

9. Сталев, Живко, Мингова, Анелия, Попова, Валентина, Иванова, Ружа, Българско гражданско процесуално право, осмо допълнено и преработено издание, София, 2006 г.

10. Сталев, Живко, Мингова, Анелия, Стамболиев, Огнян, Попова, Валентина, Иванова, Ружа, Българско гражданско процесуално право, девето преработено и допълнено издание, София, 2012.

11. Стамболиев, Огнян, Принципи на гражданския процес, Правна мисъл, 2008 №1.

За контакти:

Гл. ас. д-р Таня Панайотова Градинарова, Катедра "Частноправни науки", Юридически факултет, Русенски университет "Ангел Кънчев", GSM: 0898626471; e-mail: t.gradinarova@abv.bg